

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ایتایل از دیدگاه اسلام

(ترجمه)

پرسش

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!

قابل توجه عالم بزرگ عطاء بن خلیل أبو الرشته - حفظه الله ورعاه، در صورت امکان می‌خواهم در رابطه به ایتایل از دیدگاه اسلام توضیحات نموده که آیا ایتایل شراب محسوب می‌گردد یا خیر؟ البته با عدم توجه به استفاده و کمیت آن به گونه تنهایی و یا هم در محلول مانند: نوشابه‌ها، عطرها و غیره و هم چنان پرسش دیگر من نیز در باره واقعت ایتایل در میوه جات است؟ الله سبحانه وتعالی اجرتان دهد!

پاسخ

و علیکم السلام ورحمة الله وبرکاته!

چنانچه از متخصصین علوم الکحل معلومات دارم که ایتایل دو نوع است: ایتایل الکحل و میتایل الکحل، پس اگر پرسش در مورد ایتایل باشد؛ پاسخ آن چنین خواهد بود:

1- نوع از الکحل به نام میتایل یاد می‌شود و برای من گفته شده است که این نوع نشه آور نبوده؛ بلکه مسموم کننده و کشنده است و سبب سببیت آنش را از همین نوع می‌باشد که از بوره چوب ساخته می‌شود و نوشیدن آن باعث نابینایی و متعاقباً از بین رفتن فرد در مدت چند روز می‌شود؛ بناء میتایل شراب نبوده و از نقطه نظر نجاست و حرمت در حکم شراب داخل نمی‌گردد؛ مگر از لحاظ استفاده حیثیت سم و مواد زهری را داشته و بنا بر قاعده "ضرر" استفاده از آن درست نمی‌باشد. این ماجه از عباد بن صامت رضی الله و عنه روایت می‌کند که می‌فرماید:

«أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَضَى أَنْ لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ.»

ترجمه: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: زیان رسانیدن و زیان پذیرفتن در اسلام جای ندارد.

2- و نوع دیگر آن ایتایل می‌باشد که در نوشابه‌های نشه‌آور و معطر از آن استفاده به عمل می‌آید که سبب سببیت طبی از همین نوع است. هم چنان الکحل ایتایل در صنعت نجاری به گونه محافظ بعضی از مواد به عنوان ماده ضد رطوبت و مذاب برای بعضی از قلوبات، ادویه جات، عطریات مانند: کلونیا و خوشبویی‌ها و روغنیات جهت مقاومت در برابر انجماد مورد استفاده قرار می‌گیرد که استعمال این به سه گونه است:

أ) الکحل فقط به شکل ذوب کننده و یا مخلوطی از موادی دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد که باعث از میان رفتن ماهیت و خصوصیت الکحل نمی‌گردد؛ بلکه بعد از ترکیب هم خصوصیت نشه آور بودن آن پا برجاست، بناء استعمال این نوع ماده حرام می‌باشد؛ مانند: کلونیا که استعمال آن حلال نمی‌باشد و نجاست با آن مخلوط گردیده و نشه آور بودن الکحل به حال خودش

باقیست؛ چون این ماده با شراب مخلوط گردیده و شراب نجس می‌باشد و دلیل به اثبات این ادعا حدیث الخشنی می‌باشد که دار قطنی روایت می‌کند که:

«قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَخَالِطُ الْمُشْرِكِينَ وَلَيْسَ لَنَا قُدُورٌ وَلَا آيَةٌ غَيْرَ آيَتِهِمْ، قَالَ: فَقَالَ: «اسْتَعْنُوا عَنْهَا مَا

اسْتَطَعْتُمْ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَارْحَضُوا بِالْمَاءِ فَإِنَّ الْمَاءَ طَهُورٌ ثُمَّ اطْبُخُوا فِيهَا»

ترجمه: گفتیم: ای رسول خدا ما با مشرکین یکجا زندگی می‌کنیم و ظروفی برای پخت پز بجز از ظروف ایشان نداریم، سپس - رسول الله صلی الله علیه وسلم - گفت: تا قدر توان از ظروف آنان بپرهیزید؛ اما اگر یافت نکردید آن‌ها را با آب بشوید؛ چون آب پاک کننده آن‌هاست، بعد از آن در ظروف ایشان غذا درست کنید.

در این مورد رسول الله صلی الله علیه وسلم می‌گوید: «آب پاک کننده آن است» یعنی آن ظرف قبلاً با استفاده از شراب نجس گردیده بود و بعد از شستن پاک گردیده است. و این خود دلیلی بر آن است که شراب نجس و ناپاک می‌باشد و سوال متعلق به ظرفی بود که در آن شراب قرار داده شده است. هم‌چنان در روایت خشنی در ابو داود از ابو ثعلبه خشنی موجود است که:

«أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّا نَجَاوِرُ أَهْلَ الْكِتَابِ وَهُمْ يَطْبُخُونَ فِي قُدُورِهِمُ الْخَنزِيرَ وَيَشْرَبُونَ

فِي آيَتِهِمُ الْخَمْرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِن وَجَدْتُمْ غَيْرَهَا فَكُلُوا فِيهَا وَاشْرَبُوا، وَإِن لَّمْ تَجِدُوا

غَيْرَهَا فَارْحَضُوا بِالْمَاءِ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا»

ترجمه: وی از رسول الله صلی الله علیه وسلم سوال نموده گفت: ما با اهل کتاب یکجا معاشرت داریم و آنان در دیگ‌های‌شان گوشت خوک پخته می‌کنند و در ظروف‌شان شراب می‌نوشند، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «اگر غیر از ظروف آنان را در یافتید در آن تناول نماید؛ ولی اگر پیدا نکردید با آب شسته و از آن‌ها استفاده نماید.»

بدین لحاظ شراب و گوشت خوک نجس و ناپاک می‌باشند و ظرف با استفاده از این دو نیز نجس می‌گردد که باید قبل از استعمال با آب شسته شود.

ب) نوع دیگر آن قسمی است که الکل از ماهیت اصلی خود تغییر می‌یابد و خصوصیت نشه آور بودن آن از بین می‌رود و در نتیجه از آن مواد دیگری غیر از الکل به وجود می‌آید که سمی نمی‌باشد و این ماده جدید حکم شراب را به خود نگرفته و مطابق قاعده فقهی که می‌گوید: «تا به هنگامی که دلیل حرام بودن چیزی به اثبات نرسد، ذاتاً مباح می‌باشد.» یعنی پاک و عاری از نجاست است.

ن) قسمی دیگر آن به گونه‌ای است که الکل از ماهیت و اصلیت خودش تغییر می‌یابد و خصوصیت نشه آور بودن آن از بین می‌رود و در نتیجه از آن مواد دیگری به وجود می‌آید که ویژگی‌های الکل را دارا نمی‌باشد؛ اما سمی بوده و در حکم سم داخل می‌گردد که پاک بوده؛ ولی نوشیدن و استعمال آن از جهت ضرر به خود و یا به دیگران حرام می‌باشد.

3- اگر ایتایل همراه با مواد دیگری مخلوط گردید، حکم آن بر می‌گردد به شناخت این مخلوط که آیا ایتایل خاصیت نشه آور بودن خود را بعد از مخلوط سازی از دست داده است یا خیر؟ و آیا این مخلوط سمی است یا نه؟ که شناخت این مسئله بر می‌گردد

به نتیجه تحقیق متخصصین این بخش، پس اگر به شکل علمی و عملی ثابت گردید که این مخلوط نشه آور است، دلالت به آن می کند که ایتایل خاصیت و ماهیت خود را از دست نداده و در حکم شراب داخل می گردد؛ اما اگر ثابت گردید که نشه آور و سمی نیست، حکم شراب و سم را به خود نمی گیرد و اگر سمی بودن این مخلوط به اثبات رسید در حکم شراب نه بلکه در سم داخل می گردد. ولی اگر مخلوط به دست آمده مانند کلونیا نشه آور بود، بناءً به حدیثی که بخاری و مسلم از ام المومنین عایشه رضی الله عنها روایت می کند که حکم شراب را به خود می گیرد:

«كُلُّ شَرَابٍ أُسْكِرَ فَهُوَ حَرَامٌ»

ترجمه: هر نوشابه‌ای که نشه آور باشد حرام است.

و در حدیثی که مسلم از ابن عمر روایت کرده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم می فرماید: «كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ، وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ...»، و فی روایه آخری لابن عمر «كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ، وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ»

ترجمه: هر چیزی نشه آور شراب، و نشه آوری حرام است. در روایت دیگری از ابن عمر آمده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: «هر نشه آوری شراب و همه انواع شراب حرام می باشد.»

تنها نوشیدن شراب حرام نیست؛ بلکه حرمت آن در ده حالت ثابت گردیده است، چنانچه ترمذی از انس بن مالک روایت می کند که گفت:

«لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْخَمْرِ عَشْرَةَ: عَاصِرَهَا، وَمُعْتَصِرَهَا، وَشَارِبَهَا، وَحَامِلَهَا، وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ، وَسَاقِيَهَا، وَبَائِعَهَا، وَأَكَلَ ثَمَنَهَا، وَالْمُشْتَرِيَ لَهَا، وَالْمُشْتَرَاةَ لَهَا»

ترجمه: رسول الله صلی الله علیه وسلم ده کس را در رابطه به شراب لعنت فرموده اند: فشار دهنده، شیره گیرنده، نوشنده، حمل کننده، حمل شده به آن، ساقی، فروشنده، مصرف کننده پول، خریدار و خریداری شده به آن.

4- مگر پرسش شما در رابطه به ایتایل در میوه جات واضح نیست! اگر هدف تان از این پرسش میوه جات مانند نارنج باشد که بعد از پخته شدن در بالای درخت به شکل طبیعی و فطری در آن‌ها مقداری از ایتایل وجود دارد، به دور از اشکال خواهد بود؛ چون الکل در آن‌ها به گونه محلول نشه آور مخلوط نبوده؛ بلکه الله سبحانه و تعالی آن‌ها را با همین خصوصیت خلق نموده است. ولی اگر مراد میوه جاتی باشد که در آن‌ها ایتایل وجود داشته و باعث ضرر به دیگران گردد، مطابق به این قول رسول الله صلی الله علیه وسلم که ابن ماجه از عباد بن صامت روایت می کند که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «ضرر رسانید و ضرر پذیرفتن در اسلام نیست» خوردن آن جایز نمی باشد.

اما اگر هدف از پرسش چیزی غیر از این‌ها باشد، لطفاً توضیح بیشتری دهید تا بدان پاسخ داده شود. إن شاء الله.

برادر تان عطاء بن خلیل أبو الرشته

۲۳ جمادی الاول ۱۴۳۵

٢٤ مارچ ٢٠١٤